

کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

نام کتاب: رساله تعدیلات قمر

مؤلف متن .... محشی ....

شارح .... مترجم ....

تاریخ تحریر .... نوع خط: نستعلیق تعداد سطر: مختلف السطور

جزء کتب: هیئت و نجوم زبان: فارسی عدد اوراق: ۸۵

طول: ۲۱ عرض: ۱۶ شماره عمومی: ۲۲۸۳۶

وقفی / خریداری: حاج سید عبدالله آیة الله [illegible] شیرازی تاریخ وقف / خریداری: اسفند ۱۳۷۶

ملاحظات: [illegible]

هو الله تعالى

هذا هو الكتاب الموسوم بخلاصة الحساب للشيخ بهاء الدين

وبه نستعين

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمدك يا من لا يحيط بجميع نعمه عدد ولا ينتهي تضاعف قسمه الى امد ونصلي على
سيدنا محمد النبي المجتبى وعترته سبيلنا الاربعة المتناسبة هم اصحاب العبا وبعد
فان الفقير الى الله الغني بهاء الدين محمد بن الحسين العاملي انطقه الله بالصواب يوم
الحساب يقول ان علم الحساب لا يخفى علو شانه وسمو مكانه ورشاقة مسائله ووثاقة
دلائله واتفاق كثير من العلوم الكبار وانعطاف جم غفير من المعاملات عليه وهذه
رسالة حوت الاهم من اصوله ونظمت المهم من ابوابه وفصوله وتضمنت منه فوائد
لطيفة هي خلاصة كتب المتقدمين وانطوت منه على قواعد شريفة هي زبدة رسائل
المتأخرين جعلتها تحفة لحضرة من هي كعبة المحتاج ان لم يكن كعبة الحاج و
مشعر الكرام ان لم يكن مشعر الحرام ثمرة شجرة السلطنة القاهرة بدر سماء الدولة
الباهرة شمس فلك العز والجلال مطلع شمس العظمة والاقبال منبع بحار الفضل

والافضال

والافضال مركز دائرة الفخر والكمال رافع اعلام شريعة جده سيد المرسلين ناشر
آثار آبائه والائمة المعصومين صلوات الله عليهم اجمعين السلطان ابن السلطان
ابن السلطان ابو الغالب سلطان حمزة بهادر خان الا ان حضرة العلية ومسند السنية
رحال الآمال بالنبي محمد وآله خير آل واني لما تحليت بظل العتبة الزهراء واستضاءت بغرته
الغراء فكرت في شيء يليق ان يهدى الى تلك العتبة هل لان يعرض عليه فلم ار شيئا يليق مني
اهداؤه الى خدام ذلك الباب الا ما يناسب الحال من رسالة او كتاب فان وقعت في
حيز القبول فهو غاية المأمول ونهاية المسؤول وسميتها خلاصة الحساب ورتبتها
على مقدمة وعشرة ابواب **مقدمة** الحساب علم يستعلم منه كيفية استخراج المجهولات
العددية من معلومات مخصوصة وموضوعه العدد الحاصل في المادة كما قيل ومن ثم عد
الحساب من الرياضي وفيه كلام والعدد قيل كمية تطلق على الواحد وما تألف منه
فيدخل الواحد وقيل نصف مجموع حاشيتيه فيخرج وقد يتكلف لادراجه بمثل
الحاشية الكسرى والحق انه ليس بعدد وان تألف منه الاعداد كما ان الجوهر الفرد عند
مثبتيه ليس بجسم وان تألف منه الاجسام وهو اما مطلق فصحيح او مضاف الى ما
يفرض واحدا فكسر وذلك الواحد مخرجه والمطلق ان كان له احد الكسور التسعة
او جذر فمنطق والا فاصم والمنطق ان ساوى اجزاءه فتام او نقص عنها فزائد او زاد

پل و سی سن تا به از نصف النهار بطول موضع سواس چی پور که به صفر کهری دوه واز ده پل و سی پین نا ست
از موضع زند یعنی شاهجهان اباد بطرف شرق واقع شده اوسط عطارد و کامل کنیم با نیغورت عمل کردیم

بمقابله شانزده سال ناقصه محمد شاهی [16]	ما یح کط مه کا	ح ح نز له یخ	ان لط صه که
بمقابله شهر ذی قعدة ناقصه	مه ا نح کا	قصو	یح و
بمقابله تاریخ ۳۰ ناقصه	ا لح م صه ه	دنا	و صو
بمقابله هفت کهری ناقصه	کد له و	۰	ید
بمقابله ۴۸ پل ناقصه	ا ه کا		
بمقابله ۳۱ پیل ناقصه	۱ ۰		
بجهت تفاوت طولین جمع بمقابله ..نه ...پل و پین ناقصات	نا ح		
بجمع از تمام سبعه حاصل شد اوسط عطارد بعد از رفع ...	ح یا کا ۰ نه	ح ح یح له مه	ان م لیه
دقایق یومی تعدیل الایام نقصانی هست	الف یا نقصا ح		
حصه این دقایق از وسط عطارد	ا یا قصه		
شد وسط معدل به تعدیل الایام	۰ یا و کا ح		

فصل دویم در استخراج تقویم سفلیین یعنی عطارد و زهره و عرض انها چون اوسط سفلیین در وقت مطلوب
بموضع مطلوب حاصل کرده باشند و بجهت دقایق تعدیل الایام معدل ساخته اوج را در زیر وسط نوشته بجهت نقصان
وان را از وسط نقصان کنند تا مرکز حاصل شود پس از مرکز تعدیل اول کوکب بگیرند اگر کوکب از شش برج کم باشد این تعدیل
را از وسط و مرکز نگاه دارند والا زیاده کنند تا وسط معدل بتعدیل اول حاصل گردد پس راس را بیاریم واز وسط معدل به تعدیل
اول نقصان کنیم تا حصة العرض حاصل شود پس از حصة العرض تعدیل دویم و زاویة العرض کوکب بگیریم انگاه به تعدیل
دویم وسط و مرکز معدل بالتعدیل الاول را موافق نوشته جدول بزیاده یا نقصان معدل سازند تا وسط معدل

به تقویم

به تعدیل دوم و مرکز معدل به تعدیل دویم حاصل شود باز تقویم افتاب را اورده شش برج بران بیفزاییم یا کم سازیم
تا در هر دو صورت نظیر تقویم افتاب حاصل شود پس نظیر تقویم افتاب را از وسط معدل به تعدیل دویم نقصان کنند و
باقی را زاویة الشمس نام کنند و در بیان زاویة الشمس تحقیقی در علویه گذشته است پس این زاویة الشمس را
تنصیف کنند و از این مقدار نصف الزاویة المذکوره قوس منتج به دست اریم پس تمام این قوس منتج نامند و بگیریم پس
از تقویم افتاب اوج افتاب را کاسته مرکز مقوم حاصل کنیم و بنویسیم و از این مرکز مقوم افتاب بعد افتاب
بعد افتاب حاصل کنند پس تمام زاویة عرض تا ربع دو دیگر بگیریم و جیب این تمام را حاصل کنیم و بمرکز معدل
بتعدیل دویم در جدول بعد کوکب در امد بعد الکوکب حاصل نماییم پس جیب و بعد مذکور را با هم ضرب کنیم پس
حاصل ضرب را بر شصت یعنی جیب اعظم قسمت کنیم و خارج را نگاه داریم باز بعد مرکز افتاب از مرکز زمین را در شصت یعنی جیب اعظم ضرب کنیم و حاصل را بران خارج که نگاه داشته اند قسمت کنند
و خارج را در جدول ظل معکوس کنند و چون بقدر درجه ازین قوس نقصان کنند و ظل این باقی ست نند و ظل
و ظل تمام قوس منتج الی الربع را نیز بگیرند و این هر دو ظل را با هم ضرب کنند و حاصل را بر شصت یعنی جیب
اعظم قسمت کنند و خارج را در جدول ظل معکوس سازند و این قوس را از تمام قوس منتج کم سازند باقی
زاویة العرض باشد پس درجات این زاویه اگر زیاده از ط باشند بروج سازند و ببینند اگر وسط معدل
بتعدیل دویم المنقوص منه نظیر الشمس که زاویة الشمس نام دارد در نصف اول باشد بروج و درجات این زاویة العرض
را از تقویم شمس نقصان کنند والا افزایند تقویم سفلیین باشد و برای عرض جیب زاویة زمان را در ظل زاویة عرض
ضرب کنند و حاصل را بر جیب زاویة افتاب قسمت کنند و خارج را در جدول ظل معکوس کنند عرض
کوکب حاصل شود اگر حصة العرض کم از شش برج است شمالی باشد والا جنوبی

وسط معدل به تعدیل الایام عطارد حاصل کرده بودیم	ح یا لط یح
اوج را در زیر وسط اورده ایم	ح ح یخ له
باقی ماند مرکز عطارد	۰ یا و کا ح

بعض بلکه رتبه منحط کرده نگاه داریم ح

ا ذ جدول چ

الشهور	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ايام	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
المركز	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ع اول	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
خاصه	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
معدل خاصه	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
حصص	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اختلاف	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
مضروب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
تعديل ثاني	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
تعديل معدل	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
مركز معدل	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
مركز مرئي	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اوج	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
تقويم مرئي	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
بهر	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]